

TAXANDRIA,

Tijdschrift voor Noordbrabantsche Geschiedenis en Volkskunde.

onder redactie van

W. J. F. JUTEN TE BERGEN-OP-ZOOM.

Prijs per jaargang. f 3,—.

Franco per post f 3,25.

" " " voor het Buitenland fr. 7,50.

Uitgever: JAN A. G. JUTEN te Bergen-op-Zoom.

Versijnt den 1^{en} en 15^{en} van elke maand.

ABRAHAM VAN DIEPENBEECK.

II.

 is plaatsnijder maakte hij in 1585 voor de stad 's-Hertogenbosch twee platen, voorstellende de bekende overrompeling van den Bosch den 19 Januari van dat jaar, door Philips, graaf van Hohenlohe, die door de burgers, onder aanvoering van Claudius van Barlaimont, heer van Haultepenne en Adolf van Cortenbach, heer van Helmond, werd afgeslagen ¹⁾. In 1608 graveerde hij een gezicht op die stad, met de St Janskerk, en eene kaart der sterkte Crèvecoeur ²⁾, welke ten jare 1600 door prins Maurits heroverd was; en in 1612 het ontwerp eener vaart naar Crèvecoeur ³⁾, welke dienen moest voor een nieuwen waterweg van Den Bosch naar de Maas, omdat de Dieze door de Staten-Generaal was

¹⁾ S. Remijs. 1584—85. Betaelt Jannen Roeloffsz glaesmaecker, voort steken van twee plaeten, wesende de conterfeytinge van der infusie der vyanden binnen deser stadt, den 9 January 1585. 25 gl.

Betaelt Jannen Roeloffsz. glaesscryver, van seecker conterfeytingen van d'incomen opten 19 January 1585 vanden vyanden deser stadt. 3 gl.

²⁾ S. Remijs. 1608—09. Jannen Roeloffsz gelaesscryver, ter cause van een conterfeytsel deser stadt te maecken met St. Jans-kercke, met een Caertken van Crèvecoeur. 33 gl.

³⁾ S. Remijs. 1612—13. Jan Roeloffsz. gelaesmaecker van patronen ende conterfeytsels van de nyewe vaert van Crèvecoeur gemaect. 38 gl. 15 st.

afgesloten. Als schilder leverde hij in 1604 een tafreel, hetwelk in de rekening dier stad wordt beschreven als: *het tafreel van den pastoor der kruisbroeders.*¹⁾

Het behoeft dus niet langer de vraag te wezen, waar Abraham van Diepenbeeck zijn eerste opleiding ontving, of wie zijn meester was; in zijns vaders werkplaats werd hij opgeleid; dáár ontving hij het eerste onderwijs in het glasschilderen en het etsen; dáár leerde hij ook het pen-seel hanteeren; onder andere meesters in Brabant volmaakte hij zich later, want hij scheen niet zoo jong in de kunst uit, als gewoonlijk wordt aangenomen: hij was elf jaar ouder dan hem is toegeschreven.

Veel heeft hij met zijn vader gewerkt, langzaam ontwikkelde hij zich onder diens leiding; hij was thuis gedeeltelijk de broodwinner, en waarschijnlijk bereikte hij zijn twintigste jaar, eer hij in den vreemde toog. Daar kon hij eerst voor goed zijne studiën voortzetten, tot hij opgenomen werd in het gezelschap der leerlingen en medewerkers van P. P. Rubens, en deel nam aan de schitterende herleving der Nederlandsche kunst, welke toen in vollen bloei was, en die haar voornaamste arbeidsveld vond in de kerken, welke door beeldenstorm en oorlogen verwoest, onder de begunstiging der Aartshertogen overal in de katholieke provinciën hersteld en opge-luisterd werden.

Toen hij in 1639 meester in het St Lucas-gilde te Antwerpen werd, had hij zijn 43^e jaar bereikt.

Jan Roeloffsz. van Diepenbeeck verkeerde op het laatst van zijn leven in bekrompen omstandigheden, hetgeen hij aan huiselijke ongelukken toeschrijft, maar dat, naar mij voorkomt, slechts van voorbijgaanden aard was. In October 1617 legde hij aan den Raad van Brabant zijn

¹⁾ S. Remijs. 1604—05. 17 Septemb. Jannen Roeloffsz., om te maecken ende te schilderen het taffereel vanden Pastoir van den Cruysbrueren. 15 gl.

toestand bloot in een verzoekschrift.¹⁾ Op verschillende plaatsen in de Meyerij van den Bosch heeft hij gelden te vorderen en de betaling komt niet, (ofschoon de tijd toen

¹⁾

Aen mijn heere den Cancellier etc.

Verthoont met behoorlycke reverentie Jan Roeloffs van Diepenbeeck, gelaesschryver binnen der stadt van 's-Hertogenbossche, dat, alsoe hy supplt. ten platten lande inde Meyerye derselver stadt is hebbende vele ende diverse schulden, waarvan hy egheene betalinghe en can gecrygen oft deselve oick personnel. vervolghen, overmits synen ouderdom ende indispositie, dat hy over de drye continuele maenden heeft sieck te bedde geleghen ende luttel apparentie is van te convaesceren; behoudelyck alnoch synen last, dat hy moet syne familie onderhouden, waeronder een van syne kintderen is blindt ende d'andere lamme, ende alsoo onbequaem om hunnen cost te winnen; sonder ennige andere, emmers gereeder middelen te hebben, dan de voirs. vuytslaende schulden, die hem onmogelyck sijn ten platten lande te beneficiëren, ende sullen alsoo geschapen wesen verloren te gaen ende infructueulx gemaect te worden, ten sy daerinne promptlycken worde versien. Ende dat doende dat hem worde gepermitteert, alle de voirs. syne debiteurs ten platten lande inde voirs. Meyerye ende daer rontomme geseten in recht te betrecken voir Schepenen der Stadt van Shertogenbossche voirs. ende dwelck des te meer sal behoiren te geschieden, overmits, dat het meestendeel van alle de voirs. schulden, by hem, volgens synen manuael boeck ende notitie daerinne gehouden, sullen moeten geverifficeert worden. Ende waeromme all eest soo, dat de brieven van committimus sijn gerevoceert ende den Secretarissen van desen hove geordonneert egheene meer te depescheren, is nochtans met reserve, sooverre deur eenighe pregnante redene anders mochte verstaen worden; welcke redene in reguarde van den supplt. zal behoiren stadt te grypen, als den ghenen, die deur syne tegenwoirdige gestellenisse is te houden inter miserabiles personas, ende voir sulx ten alre. minsten zal behoiren te genieten het privilegie, dat hy alle de voirs. zyne debiteurs, meestendeel geseten in diverse plecken ende jurisdictiën, voor schepenen der stadt van Shertogenbossche, waeronder sy gehoiren, sal mogen betrecken. Bidt alsoo die supplt. zeer oitmoedel. om behoorlycke provisie van oipenen brieven, vuyt crachte vande welcke den supplt. sal worden gepermitteert, alle de voirs. syne debiteurs ten platten lande inde voirs. Meyerye van Shertogenbossche ende daer rontomme geseten, voir Schepenen derzelver stadt te mogen doen, daghen, om aldaer te aenhoiren alsulcken verzueck ende conclusie, als die supplt. sal willen doen ende nemen, ten eynde van betalinge, ende by provisie tot namptisatie ende andersints voerts, gelyck hy suppliant ten daghe dienende sal willen overgheven, by geschrifte daerop

vrij gunstig was); persoonlijk kan hij zijne schuldeischers niet vervolgen, door zijn ouderdom en de treurige omstandigheden, waarin hij verkeert. Reeds drie maanden is hij bedlegerig, en hij voedt weinig hoop op herstel. Op hem komt het onderhoud neder van zijn huisgezin; één zijner kinderen is blind, een ander gebrekkig en dus buiten staat om voor zich te zorgen. Gereede middelen bezit hij niet, en worden zijne schulden niet ingevorderd, dan bestaat er gevaar, dat zij verloren gaan. Hij verzoekt daarom het voorrecht, van zijne schuldenaars voor de Schepenbank van den Bosch te mogen dagen en daar zijne vorderingen tegen hen in te stellen, hetgeen hem verschoonen zal van kostbare en langdurige rechtsgedingen voor vreemde banken.

(Slot volgt.) *mg*

's-HERTOGENBOSCH.

J. A. C. HEZENMANS.

GENEALOGISCHE FRAGMENTEN.

II.

5. DE BOUSELE.

endrik Carolus de Bousele, gehuwd met Maria Catharina de Jeger.

De navolgende uit hun huwelijk geboren kinderen werden gedoopt te Gestel bij Eindhoven: 25 Mei 1696 Johannes Henricus Hyacinthus (present: Johan-

*te antwoirden etc. deselve schepenen daertoe committerende ende autho-
riserende. Dit doende etc.*

Ende was onderteekent:

A. Questius.

Op de marge was geappostileert. *Fiant bb. van advis aen de wet-
houderen van Shertogenbossche, ten eynde sy den hove adverteren van
de waarheyt ende gelegenheyt vande saecken alhier geruert, eentsamentl.
van hunne advis binnen XIII daghen naer de receptie oft presentatie
vande selve brieven.*

Actum den VI Octobris 1617. Ende was ondertekent

N. Lombaerts. ¹⁾

¹⁾ Gemeente-Archief 's-Hertogenbosch. Corresp. 1617.

nes Carolus de Jeger en Honoria Catharina van Vlierden), 29 Oct. 1697 Anna Maria Mechtildis (present: Henricus de Dongelbergen, Alex. Longin en Anna Elisabeth van Grevenbroek), 20 April 1699 Barbara Catharina, 22 Aug. 1700 Catharina Honoria Ludovica en 30 Oct. 1702 Carolus Florentinus de Bousele.

6. DE JEGER.

A. 2 Dec. 1676 scheiding tusschen jhr. Johan Charles, jhr. Michael Antonius en den eerw. heer Guillelmus Ludovicus de Jeger, kinderen van wijlen jhr. Wouter de Jeger. (Aanteekening in Cijnsboek ten registratiekantore te Helmond.)

AUG. SASSEN.

B. *Extractum ex libro Baptizatorum in parochia S^{ti} Jacobi Sylv. ducis, ubi inter alia habetur ut sequitur.*

Anno 1686, 15 february — Maria Beatrix f: nobilis D: J^{is} Caroli de Jeger et D: Annae. Elisabethae de Grevenbroek cori: suscep: D: Joannes Caspar de Keverbergh ¹⁾ D. in Aldengoor et Halen et Beatrix de Mormberck *dñā* in Terlam et Hambroek.

Ita testor A. Aerts pastor

S^{ti} Jacobi Sylv. ducis hac

13 Marty 1754.

Deze Maria Beatrix de Jeger, vrouwe van Loghtenberg en Vredendael stierf te Walbeek bij Stralen (Rijnprovincie) den 29 Maart 1754. Zij was sedert 21 April 1712 in den echt verbonden met Diederik Adolf van Bönninghausen, heer van Walbeek en Twistede,

¹⁾ Jan Caspar de Keverberg, heer van Aldengoor en Haelen, huwde in 1663 Maria Hildegonda van Grevenbroek tot Helvoort.

zoon van Luther Willem Otto en diens tweede vrouw Anna Adriana van Goor.¹⁾

EMAEL (LUIK).

EDM. VAN WINTERSHOVEN.

C. Rupert de Jeger uit Namen, gehuwd met Antonia Nicola Ten Dijk uit Zwolle, had een zoon: Carolus Franciscus Henricus de Jeger, Katholiek gedoopt te Bergen-op-Zoom 26 Juli 1779; peter en meter:

Carolus Franciscus Henricus van Schenck van Nydeggen en Maria Clara Ferrier.²⁾

W. J. F. JUTEN.

7. LOMANS.³⁾

Frans Lomans, gehuwd met Helena van Geelkerken, had bij haar:

1°. Anna Maria Lomans, gehuwd met Mr. Guilielmus Josephus Venantius van Hagens, overleden in 1805 te Nuland; zijne weduwe stierfaldaar in 1809 op den huize Elsbos.

2°. Mr. Zacharias Lomans⁴⁾, gehuwd met Carolina Maria Wilhelmina van Loon⁵⁾ (wier moeder J. G. Verlaer was), overleed in 1780 te Oosterhout; zijn zoon:

A. Frans André Lomans stierf te Breda 26 Januari 1806 zonder kinderen na te laten uit zijn huwelijk met Antonia Josepha Kerstens, die 1818 te

¹⁾ Vergelijk: Aug. Sassen, *Protocolle der Helmondse Notarissen* N°. 240. (Red.)

²⁾ Echtgenoot van C. F. H. van Schenck v. Nydeggen.

³⁾ Zie het artikel „Onbekende Wapens” in dit nummer. (Red.)

⁴⁾ Zie Coppens II, pag. 290, waar hij met zijn zwager van Hagens voorkomt als ondertekenaar van een verzoekschrift tot stichting van een katholiek weeshuis te 's-Hertogenbosch.

⁵⁾ Zij is driemaal gehuwd geweest; haar derde echtgenoot was Petrus Robertus Thijssen.

Oudenbosch stierf na hertrouwd te zijn met P. M. van Dam, bij wien zij vijf kinderen had.

3°. Eleonora Lomans te Oosterwijk, gehuwd met Willem Blonket, en in 1788 overleden.

Haar weduwnaar stierf in 1796 te 's Hage.

's-BOSCH.

JOS. VAN HAGENS.

8. VAN LEEFDAEL.

Ter aanvulling van het onder dit opschrift in N°. 6 voorkomend fragment, kan het volgende dienen:

In een Doopboek van *Bergen* (Limburg) [16 Oct. 1682—23 Dec. 1745], berustende in het pastoreel archief aldaar, komt op het jaar 1724 de volgende akte voor:

„1724 Die 26ta Augusti baptizatus Rogerius (: Rogier :) filius illegitimus Joannae Mölemaeckers ex Hellemont, quae parturiens Margarethae Huyskens obstetrici in Well patrem hujus prolis denominavit praenobilem Dominum Rogier Leeffdael, Susceptores fuerunt Joannes van Ha ... Wellensis noie Antony Molemaeckers et Maria Joannis Coppis noie Elisabethae Dremen.

quod attestor: H. Diepram pastor.”

Ettelijke jaren later schreef de volgende pastoor Petr. van Aken hieronder:

Haec proles fuit legitimata per subsequens matrimonium.

Vroeger was deze akte in het register met een papier overdekt, dat op ieder einde met een zegel in rood lak was vastgehecht; deze zegels zijn nog aanwezig en verbeelden een omboord schild, beladen met een keper, waartusschen drie pijlpitsen. Helm en dekkleeden.¹⁾

WELL (gem. BERGEN).

M. J. JANSSEN.

¹⁾ Wat noch het wapen van Molemakers, noch dat van Leeffdael is, maar waarschijnlijk dat van pastoor Diepram. (Red.)

EEN PAAR AANTEEKENINGEN

uit de „Resolutien en Dagelijks Nottulen van den Rade en Reekencamer van het markiesaat van Bergen opten Zoom, beginnende prima January 1747.”

I.

f° 4, 5, 6. Vergaederinge gehouden den 4 July 1747.

Also door verscheyde Brieven tyding is gekomen dat op den 2° dezer eene Bataille was voorgevallen te Laufeldt bij Maestricht tot naadeel van de Hoogh Gallierdens, en vervolgens, dat deze stadt in perykel was van belegerd te zijn, is goet gevonden en verstaen dertig à vier-tig groote Tonne te doen coopen by de wijnvercoopers deser stadt, om de selven volle water alhier op t' Hoff in de appartementen, en op de solders, te distribueren om tegens alle ongelucken van Brandt versien te zijn; alsmede te scrijven aan Jan de Neeff¹⁾, Directeur van Sijn Hoogheyd Gebouwen, opsigt deses in de Stadt te komen ende met metselaers ende timmerluyden alle precautien te gebruyck tot conservatie van 's Heeren Hoff en anderen publique gebouwen.

Vergaederinge gehouden den 11° July 1747.

Is in dese vergaederinge voorgebraght, dat also de Frans Armees eergisteren hadden sig meester gemaekt van de stedeke Sandtvliet, en op gisteren gekomen camperen tot Ossendrecht, alwaer den Heer Graaff van Löwendal Generaal en Cheff syn quaertier hadde genomen, is goede gevonden en verstaen dat den Heer Raed Intendant Adan²⁾ aanstonts en sonder tijds te verliezen sal vertrecken naar Ossendrecht by den Heer Generael Graaff

¹⁾ Zie het artikel „Onbekende wapens” in dit nummer. (Red.)

²⁾ Laurentius Adan, gehuwd met Francisca Carolina Gerardina Le Febure. Afstammelingen dezer familie bestaan nog in België, alsook te Ossendrecht, Rozendaal, Wouw, enz. (Red.)

van Löwendal om ingevolghede Brieven van Sauvegardes door Syn Alderchristelyke Majesteyt te verleen en voor desen marquisaet te patroniceren de Dorpen ende goede ingesetenen, ende aldaer te blyven en den welgemelten Generael te volgen soo langen dat de France Armee op het Teritorie vant marquisaet soude blyven, alsmede in cas van Belegeringe deser Stadt zijn goed officiers te employeren tot conservatie van deselven, en van wegens den magistraet protectie te versoecken hetgeen den Heer Borguemeester van der Hulst heeft Sijn Ed. ernstig gerecommandeert.

Den Heer Intendant ingevolge de voren staende Resolutie heeft scriffteleycke order gegeven aan meester Jan de Neef, en by absentie aan m^r Henrick Boogh Timmerman, om alle voorsorgen te nemen en te dragen tot conservatie van 't Hoff ende op eene brief van den Heer Baron van Eberstein Camerlingen van Sijn Keurvorstelyk Doorlugtigheyt van de Paltz gescreven uyt Ossendrecht desen morgen, met last aan den Heer intendant Adan op sig hier, aldaer te komen, is den welgemelten Heer Raedt intendant vertreken ten vier uren naar middag.

Op den 12° July wird dese Stadt berent. m^o

Op den 13° July 1747 heeft den Ed. Hoog Mogende Heer Willem van Haeren, gedeputeert alhier tot Bergen op den Zoom, laten vraegen naar Logement op het Hoff, servies, beddegoed ende keuke-gereetschap, waarop geantwoordt wirdt door dh^r de Neeff, dat sulck niet en was.

Des avonts den Heer van Haeren heeft laeten seggen dat hy soude komen op t' Hoff logeren ende dat een appartement klaar moeste geprepareert worden en het beste moeste hebben wat in de stadt te vinde was. — Daer op wirdt Syn Hoogheyt appartement open gedaen.

Den 14° ditto heeft Syn Ed. van Haeren tegens wille en danck het quaertier van den Heer Raedt Intendant Adan ingenomen, met verbot dat eene stucken daer uyt-

gedraegen soude worden, hebbende ten dezen eynde een sergant aan de voordeuren gestelt, en heeft de dienstboden de keuke verboden seggende aan den voorss. sergeant: set die canaliën maar de Deuren uyt.

Op ditto 14 July heeft den welgemelten Heer van Haare op het Hoff gebraght, om te logeren den Heer Generael Cromstrom met order van te versorgen Tafel, Bedde en Keuke goet.

Den Heer van Haaren heeft ook het Postcomptoir van Sijn Hoogheyt den Heer Marquis ingenomen.

Op den 18° d^o heeft den meergemelten Heer van Haaren geinterdiceert het voorss. postcomptoir en den Postillon met order dat de brieven van dhr jaeque le jeune¹⁾ (om te versenden over Steenberg) soude werden bestellen.

Den 22°, 23° en 24° wirdt het Post peerden van den Heer intendant gebruyk om expres naar de stadt Tholen te senden.

Op den 26° July hebben de Generaels Leew en Lely met verscheyden anderen Heeren, den Kelder daer de goederen van den Heer Raed Intendant Adan ingevlut waeren, met geweld door Soldaeten open gebroeken, en een Koffer ontpaken en gevisiteert.

den 1^{en} augustus den Secretaris van den Generael Cromstrom heeft den Thoren doen open maken.

d^o het boter wache is verbrandt, de Groote Kerke was al verbranden op den 20 july.

Medegedeeld door M. G. WILDEMAN te 's-Gravenhage.

(Wordt vervolgd.)

¹⁾ Griffier van den „Raad en Rekenkamer”. Dat hij geen Nederlander was kan men aan deze Notulen wel merken. (Red.)

DE NOORD-BRABANTSCH E BEURZENSTICHTINGEN.

I.

et is bekend, dat in vroegere tijden velen, die met tijdelijke goederen ruim waren gezegend, hunne nazaten of familieleden gelegenheid wilden geven verschillende studiën te maken, en daarom hun vermogen zoodanig vaststelden, dat alleen de inkomsten ervan konden worden gebruikt. Dientengevolge zou dezen de strijd om het bestaan aanmerkelijk worden vergemakkelijkt, en zouden zij beter in de gelegenheid zijn hun stand en hun aanzien te blijven behouden of tot grooter eer en meerdere waardigheid kunnen geraken.

Talrijke Noordbrabanters hebben zoo gehandeld en daardoor zichzelf verdienstelijk gemaakt voor hunne familiën of — wat ook meermalen voorkwam — voor hunne stad-, dorps- of gewestgenooten.

Het zou mij aangenaam zijn, indien achtereenvolgens verschillende dier oude stichtingen in „Taxandria” konden worden behandeld. Ik begin hier uit oude familiepapieren, in mijn bezit, en gebruik makende van eenige gegevens mij indertijd welwillend verstrekt door den heer L. D. J. L. de Ram, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en door wijlen M^r. C. E. de Ram, oud-raadsheer te Leuven, getrokken uit de aantekeningen van wijlen diens broeder Mgr. P. F. X. de Ram, den bekenden oudheid- en geschiedkundigen rector magnificus der Leuvensche Universiteit, het een en ander te geven over:

DE FUNDATIE SANDERS (VAN NAZARETH).¹⁾

I.

Guillielmus of Willem Sanders werd 31 Augustus 1644 te Wouw geboren uit een deftige familie.

¹⁾ Een volgende maal zal ik de stichting behandelen van een naamgenoot van dezen fundateur, ook een Noordbrabanter, die pastoor was te Leuven.

Zijn vader Johannes Sanders was schepen en burgemeester aldaar, zijn overgrootvader, zijn grootvader en zijn oom waren achtereenvolgens markgrafelijk rentmeester in het Oostkwartier van 't Markiezaat, en zelfs stonden, volgens de aantekeningen van wijlen Mgr. de Ram, de Sandersen af van de oude heeren van Hemixem en Blaesvelt in Vlaanderen. Zij voerden *drie groene klaverbladen in goud* tot hun wapen, terwijl Rietstap's *Armorial Général* bij zoodanig wapen eener Vlaamsche familie van denzelfden naam nog tot helmteeken geeft: een uitkomende wildeman in natuurlijke kleur met klimop bekranst.

Ook onder de Bossche schepenen komen Sandersen voor met een zelfde wapen.¹⁾

W. J. F. JUTEN.

(Wordt vervolgd.)

ONBEKENDE WAPENS.

III.

Jan de Neeff, directeur van de gebouwen van den Doorluchtigen Huize van Bergen, gebruikte in zijn cachet een wapen met een visch van zilver, rechterschuinbalksgewijze geplaatst op een rood veld.

Het helmteeken bestaat uit den visch van het wapen, uitkomende.

Deze familie, oorspronkelijk uit Hoeven en Oudenbosch, is thans uitgestorven, doch de naam leeft nog voort in dien der familie de Neeff Vergroesen te Oosterhout.²⁾

¹⁾ Her. Bibl. 1876, pag. 281.

²⁾ De Vlaamsche familie de Neve voert hetzelfde wapen, doch een ander helmteeken. (Zie Rietstap, „*Armorial Général*”). Welk wapen voerden de Bergen-op-Zoomsche de Neve's, die

De familie Baselaar, waarschijnlijk van Vlaamschen oorsprong, doch langen tijd in onze provincie gevestigd ¹⁾, had een wapen, dat ik hier afbeeld.

Rietstap geeft in zijn *Armorial Général* twee variaties. Eén van de Vlaamsche Bachelers, hetwelk den schildzoom mist en den gouden knop van het vijfblad en één van de Baetselers, die den uitgeschulpten schildzoom blauw voeren, en ook in Vlaanderen zijn of waren gevestigd.

Nicolaas van der Hagen voerde het hier afgebeelde wapen. Hij leefde te Bergen-op-Zoom op het einde der vorige eeuw.

Jan van der Hagen, die in 1750 voorkomt, voerde hetzelfde wapen, doch het onderste gedeelte van het schild, waarop de omziende haas, geheel groen, en deze niet op een grasgrond. Beide wapens hebben den boom uit het schild tot helmteeken.

De familie de Geep, vroeger te Bergen-op-Zoom gevestigd, doch waarvan voor zoover mij bekend, geen mannelijke afstammelingen meer bestaan, stamt van deze van der Hagens af.

De familie Lomans te 's Hertogenbosch, waarover in de „Genealogische Fragmenten” het een en ander te lezen staat, voerde een zilveren sleutel op een blauw veld en tot helmteeken een antieke vlucht.

W. J. F. JUTEN.

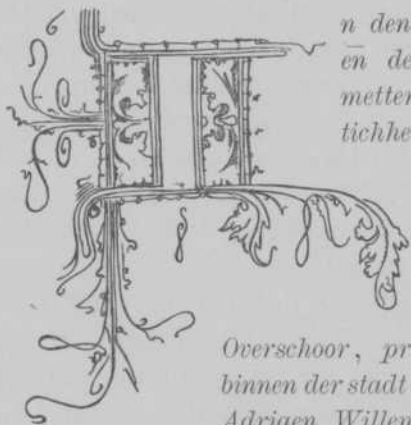
nog te Steenberghe leven, doch voor zoover mij bekend niet verwant waren aan de de Neeffs?

¹⁾ Zie Tijdschr. voor N.-Br. Gesch. enz. Jg. I, 29.

VERSPREIDE OORKONDEN.

II.

1550. Febr. 3. Minnelijke zoen en uitspraak tusschen Cornelis Joesten ten enre en de vrienden en magen van wijlen Peter Meeuwsz. ter andere zijde. ¹⁾

*n den naem en̄ ter eeren Gods
en̄ der heylicher drieuldichh.
metter moeder der ontfermhertichheit Maria Amen. Dit is
alsulcken mīlycken zoen
en̄ utsprake, alse endrachtelijc
utgesproken hebben meester Mathijs Heys,
priester, meester Jacop*

*Overschoor, priester, beyde canonicken
binnen der stadt van Sinte-Gertrudenberge,
Adriaen Willemsz, Wilm Willemsz Co-*

*mans als keersluyden en̄ segsluyden gecore van den vrienden
en̄ magen van Peter Meeuwsz. saliger, wiens ziel God ontfermen wil, ter dooder zyde ende broeder Adriaen van*

¹⁾ De oorkonde is van belang voor de kennis der gewoonten en gebruiken, die vroeger plaats hadden ter voorkoming eener rechtspleging. De geldsom, verschuldigd na het bedrijven van een manslag zou men in de Germaansche tijden „weergeld” hebben genoemd. (Zie o. a. Het Leven van onze Voorouders door Mr. N. de Roever, p. 48 en p. 212 e. v. over de rechtspraak.)

Later sprak men van zoen, mondzoen of zoending. (Zie o. a. Ed. Geudens, Eene zoending in „Dietsche Warande” 1890 p. 92 e. v.)

Voor hen, die minder met oud schrift bekend zijn, diene, dat de liggende streepjes boven de letters een verkorting der woorden zijn. Zij worden dáár geplaatst, waar eene *n* of *m* is weggelaten; behalve bij *en̄*, dat de verkorting is van *ende*. Maar anders is b. v. *viēden* = *vrienden*, *voergenoēde* = *voergenoemde* enz. Met voordacht is afgeweken van het voorschrift, vervat in § 3 der „Bepalingen over de uitgave van Handschriften,” van het Hist. Genootsch. te Utrecht: de verkortingen zijn niet opgelost, om sommigen lezers een beter denkbeeld te verschaffen van de wijze, waarop men oudtijds schreef. (Red.)

Strien priester en minebroeder der oorden van Sinte Fran-
ciscq, Marten Thonisz., borghemeester der stede van Sinte-
Gertruydenberge, Adriaen Reynesz. en Mathijs Willemsz
als keersluyden en segsluyden, gecoren van Cornelis Joesten,
als principael misdadige ofte van Adriaen Joesten en haere
vrieden ter levender zyde. In den yersten is der voorge-
noemde keersluyden eendrachtige utsprake en seggen den
voergen. Cornelis Joesten met sy vrieden en mogen wel en
wettelijck versoent metten vrieden en mogen van Peter
Meeusz. van alsulcken misdaet en dootslage, als die voer-
genoede Cornelis Joesten selver metter hant gedaen heeft
aen Peter Meeusz., wiens ziel God almachtich genadich
wil wesen voer leve en voer doode, voer gebore, voer oge-
boren, voer wittige en voer onwittige, voer hulper en
sterckere en dat opte peyn. op zoenbraeck, nae der stadt
rechten van Sinte-Gertruydenberghe in manieren hiernaest
volgende. Item in den iersten sal Cornelis Joesten met
syne vrienden doen ofte doen doen, ter eeren Gods en ter
zielen tot trostinge, en den vrieden ter beternisse een be-
vaert tot den heylige apostel sit Jacops ¹⁾ binnen drie jaren
nae date van desen en hier af te bregen die vrienden van
der dooder syde goet bescheyt; item noch sal Cornelis
Joesten met syne vrieden en mogen gehouden te geve den
vrieden ter beternissen en tot laefnisse der ziele voer kercke
rechten en andere ceremonien en oncosten, eens
vijftien Carolus gulden, twintich stuyver voer stuck gere-
kent en dat binnen veertien dagen nae date van desen;
item oft by alsoe waere, dat die zoon van Peter Meeusz.
saliger in eenige taveerne saet en dronck, ofte eenige van
die naeste vrienden, soe sal Cornelis Joosten gehouden we-
sen altijd die gelagen te schouwen, dat waer by alsoe, dat
die vrieden van der dooder zyden hem begeerden, met
indien Cornelis Joosten eerst in die herberge sit, soe sal
hy die plaets moegen houden; item noch sal Cornelis

¹⁾ Waarschijnlijk San Jago di Compostella in Spanje.

Joosten gehouden wesen niet te moegen vissche aē die schuttinge, daer Meeus Petersz. aen vischt. Item noch, soe is onse milycke arbiteren seggen eendrachtelyck ordineren, dat hier mede dese partyen vereenicht en versoecht sijn, met dese seggen tusschen haere vrieden en magen aen beyde zyden en alle dier aenleve moegen, voer levende ende voer doode, voer gebore en ogebore, voer hulpere en sterckere, voer allen dengenen, dier aen rueren oft aenleven moegen van beyden syden. Ende dese voersz. zoene en utspraeck te onderhouden en te voldoen op soenbraecke en verboerte en opte peyn van vijf en twintich K. realen, dese peyne te gaen den een dordendeel tot keyzersbehoef, den ander dordendeel totter heylicher kercken van Sinte-Gertruydenberge en dat derde dordendeel tot den arme behoef. En oft hier iemandt cotrarie deser utsprake dede, dat is opte verbuert voersz. ende alsulcx doende en sal niet voorder oft breeder broecken dan die principael voer hem selve en nochtans dese utsprake altijt van weerden te bliven. In kennisse der waerheyt en omdat dese zoen en utspraeck vast en van weerden bliven sal, soe hebben wy arbiters elck onzen naem en merck hieronder geset.

In 't jair ons Heeren duytsent vijff hondert en vijftich stilo Hollandie opten derden dach van Februario.

Aldus onderteekent

Matthias Walteri Heys	Bruer Adriaen Stryen
pbiter ¹⁾ en notarius.	van Dordrecht.
Jacobus Overschorius presbiter.	Matthijs Willemsz.
Ariaen Willem soen.	Marten Anthonisz.
Wilm Willemsz.	Ariaen Reynen.

Medegedeeld door C. J. MOLLENBERG te Geertruidenberg, naar eene copie van den notaris HEYS, op papier, berustende ten gemeentearchieve aldaar.

¹⁾ d. i. presbyter, priester.